

Muhu valla üldplaneeringu (ÜP) ja KSH aruande eelnõu avalik arutelu

Koht: Hellamaa külakeskus

Kuupäev: 01.03.2018

Algus kell 16:00, lõpp kell 17:30

Osavõtjad: vt eraldi nimekiri kahel lehel

1) Sissejuhatus (Raido Liitmäe, Muhu vallavanem)

Raido Liitmäe: ÜP, valla arengukava ja valla põhimäärus on valla alusdokumendid ja need saavad täpselt nii head kui me need ise tahame ja suudame teha. Sellepärast on planeeringute menetlemise protsessi tunnuseks avatus kõigile. ÜP eesmärk ei ole käsitleda üksikut maaüksust maaüksuse täpsusega tegevuste planeerimine, eesmärgiks on laiem valla ruumilise arengu põhimõtete paika panemine. Minu jaoks on kõige olulisem, et Muhu vald sai jääda omaette. ÜP muutmise/täiendamise vajadus tuleneb sellest, et osa eelmises ÜP-s sätestatud asju pisut pidurdasid või aeglustasid meie arengut, tehes osade tegevuste planeerimise keeruliseks. Tegemist on loogilise protsessiga, elu areneb ja peame ennast sellega kohandama, seega kõige lihtsam või olulisem ÜP eesmärk on, et ÜP peab toetama valla arengut. Paraku planeerimisprotsessid on pikad, ei ole ühe aasta ettevõtmine alustades aasta algul ja lõpetades aasta lõpuga. Ka käesoleva ÜP koostamine on algatatud juba 2016. aasta veebruaris, sellest ajast alates on välja töötatud lähteseisukohad, küsitud seisukohti ametkondadelt, on moodustatud töörühmad planeeringuprotsessi igapäevatööks, on leitud KSH ekspert ja planeeringukonsultant Hendrikson&Ko, kes aitab meil protsessi läbi viia. ÜPja KSH aruande eelnõude väljapanek oli detsembris 2018 ja jaanuaris 2019, selle aja jooksul oli kõigil võimalik oma arvamusi ja ettepanekuid esitada, seda võimalust kasutati meeldivalt palju: kokku laekus arvamusi ja ettepanekuid 30 isikult, neist 18 olid eraisikud, 6 ametkonda ja 6 muud juriidilist isikut.

Täna on meil ÜP ja KSH aruande eelnõude avalik arutelu, soovin kõigile töist arutelu, et dokument muutuks üha paremaks. Jätkab Marika.

2) Planeeringulahenduse lühitutvustus (Marika Pärn, Hendrikson&Ko)

Marika Pärn: Oleme omavalitsusele abiks ÜP koostamisel, rõhutan abiks, sest lahendus, põhimõtted, tingimused on ikkagi kohaliku kogukonna välja töötatud, nii nagu vallavanem ka juba sissejuhatuses ütles, on siin töörühmad moodustatud ja tehtud tõsist tööd. ÜP on pikaajaline strateegiline arengudokument, mis väljendab kogukondlikku kokkulepet, kuidas ruumi kujundada ja tulevikus maad kasutada. Täna arutelu põhiohk on tegelikult nendel samadel esitatud ettepanekutel ja valla seisukohtadel, mida tutvustab Pille pärast mind. Seega me otsustasime, et me planeeringulahendusest väga pikalt ei räägi, kuna võiks ilmselt öelda, et kõik teemad olid kirjades ühel või teisel moel üles kerkinud ja kui Pille laekunud ettepanekuid ja omavalitsuse seisukohti teemade lõikes tutvustab, siis tulevad need teemad lauale ja alati saab juurde küsida konkreetseid ja täpsustavaid küsimusi. Mina pigem räägiksin üldistatult alustest, millest tulenevalt me oleme saanud just sellise planeeringulahenduse nagu ta praegu on ja natukene ka asustuse suunamise ja maakasutamise tingimustest, aga seda suhteliselt kokkuvõtvalt ja lühidalt. Usun, et kõik teemad saavad läbi arutatud ja kui teil on küsimusi, siis küsige.

Alustan siis lähtealustega, on teada, et ükski planeering ei sünni tühja koha peale, et on kõrgemalseisvad dokumendid, millest tuleb lähtuda ja millest ka käesolev planeering on lähtunud: Saare maakonnaplaneering, mis annab põhilised juhised asustuse suunamiseks

kätte, mis määrab roheline võrgustiku, väärtuslikud maastikud, maakonnaplaneeringu mõttes olulised taristuobjektid, jms, olles oluline kõrgemalseisev strateegiline planeering, mida ÜP peab arvestama. Valla arengukava vallavanem juba mainis, arengukava ja ÜP on mõlemad strateegilised omavalitsuse jaoks väga olulised dokumendid, nii kohaliku omavalitsuse korraldamise seadus kui planeerimisseadus, et arengukava peab arvestama ÜP-d ja ÜP peab arvestama arengukava. See tähendab, et need on dokumendid, mis peavad käima käsikäes, olema kooskõlas. Ja kui arengukava annab ette teemavaldkondade lõikes strateegilised eesmärgid, aga ei kavanda ruumi, siis ÜP kavandab ruumi just selleks, et need arengukavas teemavaldkondade lõikes toodud strateegilised eesmärgid saaksid täidetud või neid saaks ellu viia.

Oleme vaadanud otsa ka rahvastiku suundumustele: kui Statistikaameti poolt koostatud prognoos aastaks 2040 ennustab, et Saare maakonnas rahvaarv jätkuvalt langeb, siis on hea näha, et Muhu vallas näitab rahvaarv alates aastast 2013 kasvutrendi ja me olemegi lähtunud sellest, et ka edaspidi rahvaarv pigem pisut kasvab või vähemalt säilib taseme, mis tähendab et jätkuvalt on soov ehitamiseks ja ettevõtluse arendamiseks, milleks ÜP ka võimaluse annab. Väärtused on järgmine oluline teema, meie konsultantidena mandrilt tulles oleme 100 % nõus vallavalitsusega ja usun et ka teie kõik olete sellega nõus, et need Muhule omased jooned: avatud rannikumaastikud, sadamad, külad oma iseloomu ja struktuuriga, pärandkooslused – kõik see on see, mis tegelikult Muhust teeb Muhu ja on väärtus, millega tuleb arvestada. See ei tähenda, et ÜP ei annaks võimalust arendustegevuseks või uuendusteks või ehitamiseks, aga ÜP toob väärtused esile ja rõhutab, et need on olulised teile iseloomulikud jooned, mida arendustegevusel arvestada. Eesmärk on suunata arendustegevust jätkusuutlikkusele ja tagada, et olemasolevat väärtust ei kahjustata.

Oleme järginud ka asustusstruktuuri – Muhule omast asustusmustrit: külade paiknemist, hoonestuse, teede, põllumassiivide, karjamaade omavahelist paiknemist küldes, kuna see on element, mis Muhust Muhu teeb. ÜP annab võimaluse ehitamiseks nii Liiva küla keskuses kui ka hajaküldes, aga ÜP ei ole dokument, mis reguleeriks üksiku majapidamise ehitamist ja igal juhul ei saa ÜP lahendada ka iga arendaja või elaniku soovi, sest see ei ole ÜP tase. Ehitamisvõimalus Muhu valla ÜP järgi on olemas, võimaldades nii elamuehitust kui ettevõtlust. Planeerimisseadus toob välja ülesanded, mida ÜP peab lahendama, neid on seaduses 30 ja 31. ütleb, et lahendada tuleb ka kõik muud eelnevate ülesannetega seotud üleskerkinud ülesanded. Samas ütleb seadus ka, et omavalitsus lahendab ülesandeid vastavalt vajadusele, iga ÜP peab oma nägu ja kõik 30 ülesannet ei pea olema kajastatud, kui nad asjakohased ei ole.

Planeerimisseadus sätestab ka ÜP koostamise eesmärgi, mis on siis ruumilise arengu põhimõtete kujundamine, kuidas maad kasutada, kuidas määrata juhtotstarbeid, asustust suunata, ehitada. Need põhimõtted on planeeringus sõnastatud ja välja võiks tuua Muhu kõige enam ülesse kerkivad ülesanded: rannikud, mis on ühelt poolt tihedalt seotud looduskaitsega, samas ka puhke- ja elamuehituse teemaga. Puhkefunktsiooni vaatab ÜP põhjalikult, võimaldades väikeettevõtlust, määrates puhkealad-kohad, matkarajad ja kindlasti olulise teemana avaliku juurdepääsu ranna-aladele, mis on üks ÜP ülesanne. Sadamad on väga oluline teema, läbi ÜP proovitakse anda sadamatele võimalus väga mitmekülgselt arenguks, et lisaks sadamana funktsioneerimisele oleks võimalik sadama tagamaadel ka äri- ja tootmismaaalade, kolm piirkonda kus on toimivad ettevõtlusalad ÜP mõistes pigem laienevad. Nendele aladele suunatakse suuremaid häiringuid tekitada võivad tootmis- ja äritegevused. Kohalik keskus: Liiva, mis on olnud oluline tõmbekeskus ja ÜP rõhutab, et see jääb nii ka tulevikus. Liiva on ka ainukene külakeskus, mis on määratletud kui kompaktne hoonestusala,

kus juhtfunktsiooniks on määratud keskuse maa-ala, mis lubab erinevaid funktsioone – elamuid, ettevõtlust, üldkasutatavaid alasid, tootmist, puhkealasid – viimaseid seetõttu, et on tegemist erinevaid funktsioone hõlmava alaga. Liival on struktuur suhteliselt hästi välja kujunenud – põhja pool maanteed on pigem ettevõtluskeskkond, seda ÜP ka rõhutab ja toob välja, et ettevõtlus on pigem soositud maanteest põhja pool. Lõuna pool on pigem elamuala, üldkasutatavad alad ja vähemal määral võiks olla ka teenindust või äritegevust. (Vallavanema repliik: sellel pool maanteed on sotsiaalobjektid). Liiva, kui kompaktne ala on määratud ÜPga ka detailplaneeringu (DP) kohustusega alaks planeerimisseaduses toodud juhtudel, mis tähendab seda, et ehitusloa kohustuslike hoonete puhul tuleb teha DP. ÜPga on määratud Liival ka täpsemalt minimaalne krundi suurus, mis ei tähenda, et ei võiks olla suurem krunt ning antud võimalus ka rida- ja korterelamute rajamiseks. Paika on pandud ka hoonete kõrgused. Võib öelda, et ÜPs on ära toodud mitmeid põhimõtteid nii ehitusmaterjali kasutuse kui hoonete kõrguse ja üldiste põhimõtete osas ja erinevad tegevused lubatud/võimalikud. DP kohustuslik ala.

Ehitamine mujal valla territooriumil – Liiva keskus on kompaktse hoonestusega ala ja ülejäänud valla territoorium on hajaasustusega ala, kus saab samuti ehitada, nii elamuid kui ettevõtluseks ja üldiseks kasutuseks vajalikke hooneid, jne. Kui muidu ettevõtlust suunatakse eelpool mainitud kolme piirkonda, mis on äri- ja tootmismaana määratud, siis mujal valla territooriumil on ÜP järgi lubatud pigem väikeettevõtlus ja kohalikel traditsioonidel põhinev ettevõtlus. Aga igal juhul vald soosib seda, et ka mujal valla territooriumil oleks ettevõtlus võimalik, samas äri- ja tootmisaladelt väljas oleval territooriumil tuleb arvestada kogu küla ja maastiku üldilmega. Hoonestus peab sobima piirkonda, mis võib tunduda karmi nõudena, samas ka igasugust tootmist igale poole ei peagi saama teha, tuleb arvestada ümbritseva keskkonnaga. Külamiljöö ja asustusmustriga arvestamine ongi põhilised kriteeriumid, millega tuleb ehitustegevusel hajaasustuses arvestada. Ette on antud ka 1 ha katastriüksuse suuruseks hajaasustuses, aga siin võivad olla ka erisused, näiteks kui küla struktuur toetab soovi ja maatükk on pisut alla hektari, siis on omavalitsusel kaalutusotsusega võimalus anda mõistlik tulemus/vastus. Selle tõttu on kasutatud ka sõna „üldjuhul“. Kaalutusvõimalus omavalitsusele peab jääma ka ÜPga kindlaksmääratud reeglite puhul.

Kesse küla on eraldi välja toodud: saab ehitada väikeelamuid ja ainult endistele talukohtadele. Mujal valla territooriumil on muidugi ka soovitatav eelkõige lähtuda endistest talukohtadest, aga see ei ole kriteerium millest üle ega ümber ei saa. Üldiselt on hajaasustuses suunaks väikeelamud, aga Liiva keskses ja ühisevõrkudega kaetud külades võib lisaks olla ka rida- ja korterelamuid.

Lühidalt kõik, näiteks ehituskeeluvööndi ja muude taotliste teemade juurde praegu teadlikult ei läinud, kuna laekunud ettepanekute-küsimuste tutvustamisel saab neid teemasid täpsemalt lahata. Kas on konkreetset mulle küsimusi? Kui ei, siis Pille, ole hea ja konkreetsemate küsimuste puhul katsume lahti selgitada ka planeeringut laiemalt.

3) ÜP eelnõule ja KSH aruande eelnõule laekunud ettepanekud ja seisukohad (Pille Tamm, Muhi valla maa- ja planeeringunõunik)

Pille Tamm: Ütlen nii palju, et protokollis tarbeks lüheni ja enne küsimust palume öelda oma nime. Küsimused palume esitada iga teema järgi.

Annan ülevaate ÜP avalikul väljapanekul esitatud arvamuste kohta, kokku 30 isikut esitas ettepanekuid, mis on väga hea tulemus meie rahvaarvu kohta, hea on et tuntakse huvi. Enamuses puudutasid need arvamused planeeringulahendust, KSH aruande eelnõu kohta oli paar üksikut täpsustavat märkust, mistõttu me neil väga põhjalikult ei peatu. Ma ei hakka kõiki arvamusi üksikult läbi võtma, sel juhul ilmselt läheks homse hommikuni. Pigem räägin

teemade kaupa ja kui on küsimusi, mõne konkreetse teema kohta, siis saab neid arutada. Kõik laekunud küsimused ja vastused panen hiljemalt esmaspäeval (4. märts) valla kodulehele, huvilistel on võimalik seal nendega tutvuda.

Esimene suurem plokk on elamuehitust puudutavad küsimused. Erasisikute soov, et ÜPga reserveeritaks neile kuuluv maa elamumaana või võimaldataks neil ühte või teise kohta elamut rajada. Nagu ka Marika rääkis, siis ÜP ei lahenda üksikute kruntide ehitusõigust. Mitmel juhul sooviti ehitusõigust kaitstavatele aladele (hoiualale või kaitsealale). Selles küsimuses on valla seisukoht järgnev: kui soov läheb kokku valla üldiste põhimõtetega (näiteks vana talukoht hoiualal), siis ÜP järgi on võimalik elamut rajada, aga kuna sinna on looduskaitseeadusest (LKS) tulenevalt vajalik kaitstava ala valitseja nõusolek, siis tegelikult on nende otsus ülim. Seega vastus sellisel juhul oli: kui ala valitseja nõusolek on olemas ja ei ole vastuolusid ÜP hajaasustuses ehitamise põhimõtetega, ei tee ÜP takistusi ehituseks. ÜP hoiualade ja kaitsealade piiride muutmise osas ettepanekuid tegema ei hakka.

Teine rohkem küsimusi tekitanud teemavaldkond on ehituskeeluvöönd. Ehituskeeluvööndi osas on vald ise väga palju pead murdnud, kuidas seda kõige paremini lahendada. Ettepanekuid tehti ehituskeeluvööndi osas mitmesuguseid, esiteks tehti mitmed ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekud lähtuvalt konkreetse maaomaniku soovist ehitada, mida üldjuhul üritame arvestada, kuid vähendamise võimalikkuse üle otsustab Keskkonnaamet (KeA) ja seega kuigi ettepanekud saavad ÜPsse sisse pandud, ei saa me tagada et need ka heakskiidu saavad. Mõnede ettepanekute puhul peame muidugi ka vastama, et me nendega ei arvesta, kui on teada et vööndi vähendamine võimalik ei ole näiteks sooviti ühel alal vööndi vähendamist hoiualale ja üleujutatavale alale. Seal hindas vald ise, et sealt positiivset vastust ei tule, kuna ei lähe kokku üldiste põhimõtetega.

Keskkonnaamet tegi mitmeid ettepanekuid ehituskeeluvööndi osas: paaris kohas ei olnud meil korrektselt kirjeldatud varasemate planeeringutega vähendatud ehituskeeluvööndid, ei olnud arvestatud kaldaastangust tuleneva laiendatud ehituskeeluvööndiga (ei olnud infot, millised meie kaldaastangutest sellele tingimusele vastavad, tänaseks on Maa-amet vastutulelikult ära hinnanud, kus on vaja ehituskeeluvööndi määramisel kaldaastanguga arvestada, kokku kolm kohta Muhus). Kõige keerulisem küsimus on korduva üleujutusega ala määramine. LKS näeb ette korduva üleujutusega ala piiri määramise kohaliku omavalitsuse poolt ÜPga, sellele alale omakorda liidetakse 200 m laiune ehituskeeluvöönd. Oleme seda tükk aega arutanud omapäi ja ka KeA-ga, kuidas oleks seda mõistlik lahendada ja praeguses planeeringulahenduses jäime selle juurde, et ei muutnud võrreldes eelmise üldplaneeringuga korduva üleujutusega ala piire. Aga KeA leidis, et see ei ole piisav, nende hinnangul on veel mõned kohad, kus ujutab rohkem üle, ootame nüüd nende poolt selgitusi, mille alusel hinnati ja võib juhtuda, et peame ehituskeeluvööndi ja üleujutusala piirid üle vaatama, võib tulla muudatusi. Hetkel on meil avalikustamisel eelnõud, mis ei ole veel käinud ametkondades kooskõlastamisel, peale kooskõlastamisi tuleb kindlasti planeeringulahenduses veel muudatusi.

Järgmine plokk on puudutab teid, nende kohta oli hästi palju erinevaid küsimusi ja ettepanekuid. Alustuseks siis riigimaanteid puudutav, Maanteeameti poolt tehtud ettepanekud. Kui planeeringut koostama hakkasime, esitas Maanteeamet omalt poolt lähteseisukohad, mida osaliselt võtsime arvesse ja osaliselt mitte. Oma esitatud arvamusel tõi Maanteeamet välja kõik erinevused nende lähteseisukohtadega, ehk siis selle mida me arvesse ei võtnud. Näiteks oli nendepoolne ettepanek, et ÜPga fikseeritakse ära kõik mahasõidud, ehk uusi mahasõite, mida ÜPs ei ole, riigimaanteelt justkui ei olekski võimalik teha. Sellega vald päris nõus ei tahaks olla, leiame et põhimaanteelt peaksid kõik olemasolevad mahasõidud säilima, Maanteeameti sõnum oli, et kõik ei pruugi tulevikus säilida. Vald on seisukohal, et juhul, kui liiklusohutuse eesmärgil mingil põhjusel on vaja mahasõite kaotada, siis

ümberehitamise ülesanne jääks Maanteeameti kanda. Aga kõikidele kõrvalmaanteedele seada tingimus, et mingil juhul uusi mahasõite teha ei tohi, tundus vallale liiga ränk. Maanteeamet tegi ettepaneku määrata tehnoloogiline vöönd 20 m ulatuses kõikidest riigimaanteedest, eesmärgiga võimaldada kergliiklustee või trasside rajamist. Vald jäi selles osas eriarvamusele, kuna maanteedel on 30 m laiune kaitsevöönd, mis on piisav, et trassidele vajalik maa tagada. Vald ei pidanud õigeks täiendava tehnoloogilise vööndi määramist. Ettepanek, millega Maanteeamet nõustus, oli maantee kaitsevööndi vähendamine Liiva küla sees 30lt meetrilt 10le meetrile. Kaitsevöönd on ala, mis ühest küljest peaks kaitsema maanteed võimalike mõjutuste eest ja samas kaitsema ka asustust maanteelt tulenevate mõjutuste eest. Kõigil Muhu riigimaanteedel on kaitsevöönd 30 m, ka valla teedel on kaitsevöönd 30 m, teeme ettepaneku ÜPga valla teede kaitsevööndit vähendada, kuna kõigi väikeste teede puhul on valla hinnangul 30 m liialdus. Maanteeamet tegi ka ettepaneku avaliku ligipääsu tagamiseks näidata ÜPs ära jäätee ots, nimetades seda küll taliteeks, aga muid taliteid meil peale selle ühe jäätee ei ole. Jäätee otsa lisamise osas on kavas planeeringut täiendada.

Tehti ettepanek täpsustada Lepiku külatee asukohta, Lepiku külatee hargneb vahepeal kaheks ja tee asukohta täpsustamise eesmärk on tagada selgus selles osas, milline teeosa on avaliku kasutusega. Ettepanekuga arvestatakse.

Kuidas tähistada ÜP kaardil jalgrattateid: Maanteeameti ettepanek oli kas väga täpselt või väga umbmääraselt paika panna, kus need teed on ning Muinsuskaitseamet tõi välja vajaduse Soonda munakivitee osas, mis on praegu näidatud jalgrattateena täpsustada, et rattatee rajamise käigus ei tohi muinsuskaitsealust munakiviteed kahjustada. Viimast kavas ei olnud, aga täpsustame ÜP seletuskirjas sõnastust, nii et oleks selge olemasoleva katendi säilitamise vajadus.

Praegu on jalgrattatee ÜP kaardil näidatud Kuivastust Väina tammini. Ei panda paika täpset asukohta, kummal pool teed, vaid püütakse kajastada suuremat eesmärki milleni jõuda.

Teede osas tekitas palju küsimusi teede tähistus kaardil. Kaardile on märgitud mitmed teed, aga lisaks ka erateed, mis tulevad ETAK (märkus: Eesti Topograafia Andmekogu) kaardikihilt, nõ põhikaardi teed. Üldplaneering neid teid ei määra, vaid tegemist on infokihiga. Tekkis küsimus, et kui kaardile on tee märgitud, siis kas sellega tekib mingeid kohustusi või õigusi. Eratee osas ÜP kaardile kandmine midagi ei muuda. Konkreetsete ettepanekute osas vaatame teed üle: kui ikkagi teed ei ole või seda kasutada ei saa, siis saab teed kaardi pealt ära võtta. Näiteks samamoodi on kaardil nn kollased laigud, mis tekitasid küsimusi: miks on osad elamumaad kollasega tähistatud ja osad ei ole? Kollane näitab taustainfona praegu olemasolevaid elamumaa sihtotstarbega maaüksusi ja ÜP uusi elamumaid ei reserveeri.

Avaliku kasutusega teed: ÜPga paneme paika põhimõtted, millised teed peaksid olema avalikus kasutuses – kõik teed, mis teenivad vähemalt kolme elukondlikku hoonet või viivad mõne olulise avaliku objekti juurde, on perspektiivsed avaliku kasutusega teed. Perspektiivse avaliku teena ÜP kaardil olemine ei muuda teid veel avalikeks, peab järgnema kas maaomanikega lepingute sõlmimine või sundvalduse seadmine. Viimane on vajalik juhul, kui esineb oluline avalik huvi, aga lepingu sõlmimine ei ole kuidagi võimalik. Juurdepääsuteede küsimuste hulgas on ka juurdepääs kallasrajale, lautrikohtadele, supluskohtadele – probleem on sarnane, need kõik on eramaadel. Me näeme, et juurdepääs neile kohtadele peab olema tagatud, muidugi on küsimus, et kas päris randa peab pääsema autoga, ilmingimata ju ei pea. Samamoodi näitame need juurdepääsud kaardil ära, aga samamoodi peab järgnema lepingute sõlmimine. Tehti ka ettepanek kavandada Võikülale alternatiivne juurdepääsutee (kuna munakivitee lihtsalt ei ole eriti sõidetav ning eriti suuremate masinatega): kehtivas ÜPs oli see ette nähtud mööda liinitrassi, ettepanek tehti alternatiivse tee rajamiseks mööda rannikuäärset olemasolevat pinnasteed. Tegemist on mõistliku ettepanekuga, lisame selle ÜP

kaardile. Sarnaselt liinialusele teealternatiivile puudutab tehtud ettepanek väga paljusid maaomanikke. Selle tee rajamine on ilmselt kaugema perspektiivi küsimus, lähiaastatel vallal kindlasti sellist võimekust ei ole. Samas võib olemasolevale pinnasteele uue tee rajamine olla lihtsamini vastuvõetav kui leppimine täiesti uue teetrassiga. Seega jäävad mõlemad teetrassid alternatiividena ÜPsse, kui kuskilt ametkonnast ei tule väga selget vastuseisu ühele või teisele variandile.

Märt Maripuu: räägiti erateedest, juurdepääsuteedest, rekreatsiooniteedest – kas vanade kiviaedadevaheliste külateede kaardistamist on kaalutud kultuuriväärtuslikkuse seisukohast? Leian, et tegemist on samalaadse väärtusega, nagu Tallinnas Kalamajas või Tallinna vanalinnas peetakse tänavate võrku suureks väärtuseks, samuti väärtustatakse kiviaedu ka Koguvus. Leian, et tegemist on Muhule väga omaste väärtustega, vanad külatänavad külade ja talude vahel. Suures osas on need täna alakasutatud ja kinni kasvamas. Nende olemasolu teadvustamine läbi ÜP võiks aidata kaasa sellele, et inimene ei pane näiteks oma sauna ühele poole sellist tänavat ja välikäimlat teisele poole ja kui kunagi leitakse, et selline tänav võiks olla näiteks avalikus kasutuses, siis ei oleks tegemist kellegi õue läbiva teega.

Pille Tamm: seda teemat eraldi ÜP koostamise käigus arutatud ei ole, on olnud jutuks seoses erinevate matkaradadega. Lisaks asumisele eramaadel on kõnealused külatänavad tavaliselt kitsad, nendel saab heal juhul liikuda jalgrattaga, kui need on võsast puhastatud. Seega kasutuselevõtt kultuuripärandi säilitamise ja tutvustamise ning matkamise eesmärgil oleks mõistlik. Aga ÜPs ei ole me neid käsitlenud.

Raido Liitmäe: kas me saaksime kuidagi kasvõi ÜP seletuskirja soovituslikud külatänavate kasutamise põhimõtted kirja panna?

Pille Tamm: arvan, et saame, soovituslikult kirjutada sisse vanade külatänavate taastamise-puhastamise, seda on vaikselt Muhus ka tegema hakatud päris mitmes kohas, on kenasid näiteid. Kirjutada lahti põhimõtte ja tuua näiteid.

Inna Ligi: seda saab ehk miljöo teema all lahti kirjutada? Sest see on tegelikult eelkõige külakogukonna omavaheline kokkulepe. Seda enam, et sellised ajaloolised teed viivad veel ka külast külasse.

Ain Kerem (Võiküla): teen ettepaneku juurdepääsuteemale lisada tuletõrje veevõtukohtad. ÜPs on veevõtukohtade väljaehitamist käsitletud, arvan et see on väga pikk ja töömahukas protsess. Aga kui tagada tuletõrjeautole juurdepääs merele vähemalt mereäärsetes külates, siis see oleks palju kiirem lahendus.

Pille Tamm: Päästeamet muidugi väga ei rõõmusta, sest neil on esiteks vaja aastaringset juurdepääsu, kui merel on jää peal, siis hästi vett kätte ei saada, nõuetele vastamiseks on vajalik teatud sügavus ja soojustatud veevõtukoht. Ajutise lahendusena häda korral soosiva ilmastiku korral seda kindlasti ka kasutatakse. Võiküla puhul praegu varianti ei olegi, sõidetakse ilmselt hädajuhul sinna kuhu vaja, sõltumata sellest kas avalik tee on määratud või mitte.

Ain Kerem: kogemus näitab, et kord 20 aasta jooksul on sellist asja vaja läinud.

Pille Tamm: Panime ÜPsse ca 20-30 kohta, kus me näeme et esmajärjekorras oleks vaja tuletõrjevõetukoht välja arendada. Võiküla on selles nimekirjas eeltsas, kuna mõistlikku juurdepääsu sinna ei ole ja lähim veevõtukoht on Kuivastu sadam, mis ei ole ka tuletõrjevõetuautodele väga hea, kuna on liiga kõrge.

Ain Kerem: Võikülas on probleem selles, et on merest võetud vett küll vajadusel, aga eramaadelt ei ole kõikidelt enam läbipääsu, juurdepääs merele on füüsiliselt kinni tuletõrjeautole.

Meelis Mereäär: teede kajastamisest kaardil – üks konkreetne teejupp Hellamaa puhastusseadme juurest otse mereni läbi Natura metsa sai nn mustandis märgitud perspektiise kruusakattega teena, kasutatakse mitmel otstarbel (karjatamine, roo niitmine,

jahimehed –kalamehed kasutavad, jne), see tee ei kajastu? Mis on põhjused, kas Natura ei luba piirangute tõttu?

Pille Tamm: ettepanek oli määrata kattega teeks, praegu on pinnastee. See teema oli arutusel, aga samas jäi tee perspektiivsete kattega teede nimekirjast välja pigem väikese kasutuse tõttu. Aga saab muidugi uuesti korra üle vaadata, Patisilla teest siis räägime.

Meelis Mereäär: kui saab paberil fikseerida see soov, siis saaks edasi uurida, millised on võimalused Natura alal liikumisvõimalusi, praegu käivad seal puiskarjamaa taastamistööd, traktorid sõidavad, jne. Selline tähelepanek.

Pille Tamm: Kas teede kohta on veel küsimusi? Kui ei, siis liign edasi väärtuslike põllumajandusmaade juurde. Väärtuslike põllumajandusmaade osas olid meil ka väga pikad arutelud planeeringu koostamisel ja needsamad põllud olid ka üks neist mitmest põhjustest, miks me hakkasime ÜPd ümber tegema. Meie kehtivas planeeringus on praktiliselt kõik põllud väärtuslikud põllumaad, kõik kus oli võimalik PRIA toetust saada. Kohalikule omavalitsusele on antud õiguse kaalutusotsuse alusel lubada põllumaade ehitamist, kui leiti selleks sobiv koht. Aastatega tuli neid erandeid päris palju, kuna ikka leidis kuskil mõni võsastunud nurgakene või ala, mis tegelikult oli põllumajanduslikust kasutusest välja jäänud või mõni sopp, millesse ehitamine oluliselt põllumaa massiivi ei vähendanud ega muutnud mingil määral selle kasutamist halvemaks. Erandeid tuli nii palju, et otsustati see teema üle vaadata. Paralleelselt oli koostamisel riiklik seadus, millega taheti kaitse alla võtta kõik kõrge boniteediga põllumaad. Sedakorda siis riikliku kaitse alla, kus kohalikul omavalitsusel enam sõnaõigust pole. Tänapäevaks on see seaduse eelnõu tagasi lükatud, me ei tea, mis sellest täpselt edasi saab. Aga sellega seoses on vajalik ÜP väärtuslike põllumajandusmaade käsitlus üle vaadata. Praeguses planeeringulahenduses jagasime põllumaad kaheks: ühed, mis vastasid seaduse eelnõu kohaselt riiklikult kõrge väärtusega maa kriteeriumitele ja maad, mida maastikuilme säilitamiseks vajalik üldjuhul põllumaana säilitada. ÜPs pandi paika tingimused, milliste esinemisel saaks neile maadele ehitada. Ilmselt peame valdkonna üle vaatama, kuna on oht, et tulenevalt riiklikust seadusest, mida nüüd võibolla vastu ei võeta, oleme kohati liiga karmiks läinud. Proovime kõrge boniteediga ja vähemväärtuslike põllumaade osas siis tingimusi ühtlustada. Teiseks vaadati üle põllumassiivide piirid, näide kaardil: kõik on ühtlaselt üks põllumassiiv, aga tegelikkuses on rohkelt võsastunud alasid sees, väikesi sopikesi, mida kindlasti eraldiseisvana ei harita, seega oleks mõistlik need piirid üle vaadata ja sellest tulenevalt võib väärtuslike põllumaade kaardikiht omajagu muutuda.

Väärtuslike põllumajandusmaade osas tehti peamiselt ettepanekuid üks või teine ala, mis pole ettepaneku tegija hinnangul piisavalt väärtuslik või on võsastunud või pole võimalik harida, põllumaade hulgast välja arvata. Kaardikiht saab kindlasti üle vaadatud.

Planeerimisseadus annab võimaluse määrata külade või asulate kaitseks metsaalad, kus raielangid suurusele või raieliigile seatakse tingimusi eesmärgiga asula või ehitiste kaitsmine õhusaaste, müra, tugeva tuule, tuisu või tuleohtu eest. Kehtivas ÜPs ja koostamisel olevas ÜPs seda teemat käsitletud ei olnud, nüüd tehti vastav ettepanek. Samuti esitas oma nägemuse selle teema osas Eesti Erametsaliit, taunides erinevate kitsenduste seadmist metsamaadele. Tegemist on temaatikaga, mida peame natuke põhjalikumalt edasi arutama, sest ühest küljest nõustuti, et kohati võib olla vajalik piirangute seadmine eeltoodud eesmärkidel, st tuua välja metsaalad, kus oleks vajalik lageraieid vältida. Teisest küljest saab lähtuvalt metsaseadusest selliseid piiranguid seada vaid maaomaniku nõusolekul, seega ÜP mõistes on see keeruline ning tekib küsimus, et mis saab juhul kui maaomanik vahetub, kas siis piirang kehtib või ei. Ja kuna meil ei ole hetkel väga tugevat pädevust selles osas, et öelda millised tingimused, millistele aladele ja mis ulatuses oleks otstarbekas määratleda, riivamata liialt maaomanike huvideid ning samas tagades piisava kaitse, on kavas nõu pidada Keskkonnaameti metsanduse

spetsialistidega, samuti RMK ja Erametsaliiduga ühine nõupidamine maha pidada. Hetkel meil sellele küsimusele ühest vastust veel ei ole.

Meelis Mereäär: küsimus seoses rohevõrgustiku kaartidega: kas rohekoridoridele on mõeldud raiepiirangud?

Pille Tamm: rohevõrgustik raiete tegelikult kitsendusi ei sea.

Meelis Mereäär: kui arutelu lahti läheb, siis võiks ka seda arutada, võttes arvesse teise poole arvamust, et vajalik on kompensatsioonide maksmine ja kas on üldse mingeid reaalseid võimalusi kitsendusi seada?

Pille Tamm: tegelikult on väga raske ÜPga seada selliseid kitsendusi, mis maaomanike huve olulisel määral riivavad. Rohevõrgustiku puhul saab öelda, et lageraie ei välista loomade poolt nimetatud ala kasutamist, ilmselt ta pisut küll pelgab sea ala mõnda aega. Aga rohekoridorile ÜPga raiekeeldu peale ei saa panna.

Meelis Mereäär: seda teemat oleme isegi jahimeestega arutanud, ülekäigukohad on kaunis kitsad ja konkreetsetes asukohtades, võtame näiteks Koguva ristmiku, seal tehakse üha rohkem raieid, järjest hõredamaks jääb ja kui aasta või kaks ei lähe kitsed-põdrad üle, siis on järglasi vähem ja nii edasi.

Pille Tamm: aga vaata kui hea on, näed juba kaugelt kitse, kui ta tuleb ja ei söida talle otsa.

Meelis Mereäär: see on võibolla asja üks pluss, aga kuskil peaksid nad ikka omavahel kohtuma.

Pille Tamm: üldiselt on Muhus olukord siiski suhteliselt hea, rohevõrgustiku hävimine meid veel ei ohusta, looduslikku keskkonda on ikka suhteliselt palju.

Tõnis Lehto: puud kasvavad tagasi, see ei ole lõputu probleem, mõni aasta on lage, aga pärast seda kasvab sinna võsa, mida loomad armastavad palju rohkem. Puud tuleb nagunii mingil hetkel maha võtta, et nad ei saaks liiga vanaks ja ei leviks iseloomulikud haigused, jne. Ei ole ka parim variant liiga palju kitsendusi seada.

Raido Liitmäe: see mõte oligi, et valdav osa metsasid on eraomanduses või RMK käes olevad tulundusmetsad, kuhu ei saa seada lõpmatuseni piirangud, sest ühel hetkel on nad raieküpsed või üle küpsenud. On selge, et mõistlik majandamine peab jätkuma. Tegemist on teemaga, mida tuleb arutada vastava ala spetsialistidega – kuidas ja millised piirangud on võimalikud ja mõistlikud.

Kadri Tali: saan aru, et justnimelt on võimalik määrata raielangi suurust? Kas oleks võimalik ka rohekoridoride puhul?

Pille Tamm: ÜPga on raielangi suurusele piirangu määramine võimalik asulate/hoonestuse kaitseks. Rohevõrgustikust-rohekoridoridest lähtuvalt seda võimalust ÜPle antud ei ole. Konkreetne punkt õhusaaste, müra jms vältimiseks/vähendamiseks.

Kadri Tali: aga ehitiste, mis võiksid olla matkarajad, kergliiklusteed?

Pille Tamm: seda on ilmselt väga raske põhjendada.

Rein Vaske: kaardi peale märgitud rohekoridor ei tähenda midagi, kuna loomad käivad ükskõik kustkohast, olles ise jahimees ja käies palju ringi võin öelda, et mitmed kohad, mis ei ole ÜPs märgitud, on palju populaarsemad loomade hulgas.

Pille Tamm: mina olen samas tähele pannud, et tööle tulles just täpselt need kohad, kus ma näen kitsi üle tee jooksmas, on ka ÜP kaardile märgitud ja see tundub päris hea näitaja. Loomulikult ei vaata ükski loom üldplaneeringu kaarti, et kus ta liikuda võib.

Marika Pärn: rohevõrgustik on ka laiem mõiste, kui ainult loomade liikumine.

Pille Tamm: aga rohevõrgustiku juurde jõuame ka hiljem tagasi. Aga metsade osas oli ka muinsuskaitse poolne ettepanek näiteks välistada kalmistute piiranguvööndis lageraied, lähtudes vajadusest säilitada kalmistupuistu, mis on mõistlik mõte, samas on meil kõik kalmistud muinsuskaitse all. Seega oli meie seisukoht, et pigem peaks raieid kalmistutel ja

kalmistute ümbruses reguleerima muinsuskaitseobjekti kaitse eeskirjaga, seal on lihtsam eraomandi kitsendust põhjendada.

Teine ettepanek Muinsuskaitseameti poolt puudutas raietingimusi looduslikes pühapaikades, mis on natukene keerulisem küsimus, kuna looduslikud pühapaigad otseselt kaitse all ei ole. Oleme ÜPs proovinud maakasutust kavandada nii, et looduslikud pühapaigad jääkid nõ aktiivsetest aladest välja, aga samas on kaitset/säilimist tagada, kuna tegemist on eramaadel olevate objektidega. Samuti on muinsuskaitseamet seisukohal, et nende pühapaikade puhul ei tohi kõikide asukohti avalikustada. Vallal on need kaardikihil olemas, kui tullakse näiteks ehitusluba taotlema, saame kontrollida ka pühapaikade olemasolu, aga kui näiteks hakkab endale maad ostma, siis ostuhetkel ma ei pruugi teadagi, et seal asub pühapaik. Seega kaitse tagamine on natukene keeruline. Kuna me ei saa neid kohti näidata ÜP kaardil, on keeruline ka nende osas (raie)piiranguid seada. Pigem saame siiski kirjeldavas osas anda kaitse üldised tingimused. Ja paljutki sõltub sellest, millise pühapaigaga on tegu: hiies on raiekeeld loomulikult õige asi, aga näiteks raviva kivi ümber ei ole puude/võsa langetamine pühapaiga iseloomust lähtuvalt väga suurelt takistatud. Seega üks ühele kõike ÜPsse sisse kirjutada pühapaikade osas ei ole võimalik. Küsimusi? Kui ei, siis läheme edasi.

Matkarajad on esmakordselt ÜPs, varasemalt ei ole neid käsitletud. Esialgu oli mõtte teha täiesti eraldi teemaplaneering teha matkaradade osas, aga kuna samal ajal algas ka ÜP koostamine, siis oli mõistlik need ühendada. Tuli ettepanekuid lisada veel matkaradasid, mida kasutatakse ÜP kaardile. Praegu on kaardile kantud Igaküla-Koguva nn pilootprojekt, aga komisjon töötas läbi väga palju erinevaid versioone, kuhu võiks matkaradasid kavandada kogu Muhu territooriumi osas. Komisjoni üks ettepanek oli see, et võiks ringina kavandada suure ümber Muhu matkaraja. Seda toetab praegu ka RMK, kes ei jõudnud oma ettepanekut kirjalikult vormistada, aga esitasid selle suuliselt. Neil on kavas suur Muhu-Saaremaa-Hiiumaa matkatee ning nad soovivad, et ka meie stateegilised arengudokumendid seda toetaksid. RMK palus välja valida, et kas soovime põhja poolt või lõuna poolt läbi minemist, aga me leidsime, et mõistlik on peale kanda terve ring. Iseasi, kas see täpselt sellisel kujul saab realiseeruda, taas kord eramaade küsimus, aga meie nägemuses võiksime ikka Muhule ringi peale teha. Selle konkreetse kaardile kantud ringi pikkus on 88 km – mõnus paari päeva matk. Lisapluss on võimalus jätta auto Kuivastu sadamasse, teha ring ära ja taasleida oma auto. Päris uut teed ei ole ette nähtud, kavas kasutada olemasolevaid teid ja radu. Tehti ka mitmeid ettepanekuid, kuidas matkaradade teemat seletuskirjas käsitleda ja kuidas kaardil näidata – tegemist oli valdavalt mõistlikke ettepanekutega, mida ÜPs ka arvestatakse.

Väga palju ettepanekuid oli erinevate tähistuste osas, kaartidel oli raskesti mõistetav, millised kitsendused kuskil on, näitena toodud juhul on näha tumedamate täppidega väärtuslik maastik ja pisut heledamate täppidega väärtuslik põllumaa, st raske on aru saada, millega parasjagu on tegemist. Või näide, kus muinsuskaitseobjektide tähistused Liiva kiriku enda alla ära matavad. Selles osas on kaartide parandamine ja loetavuse suurendamine kindlasti plaanis.

Lisaks oli mitmeid erinevaid üksikarvamusi, mis otseselt eelnevate teemadega ei haakunud, annan neist kiire ülevaate.

ÜPs deklareerime et Muhu vallas elektrituulikuid ei kavandata. Kuidas me sellise otsuseni jõudsime: maakondlik tuuleenergeetika teemaplaneering määras ära tuuleparkide võimalikud asukohad, Muhu valda ühtegi ei määratud. Aga nimetatud teemaplaneering ütleb, et üksikuid tuulikuid on siiski võimalik teha, aga kohalik omavalitsus peab ise hindama soovitatavalt lähtuvalt teemaplaneeringu põhimõtetest, et kas on võimalik või ei. ÜP koostamisel üritasime hinnata, kuhu oleks võimalik üksikuid tuulikuid kavandada: kaardianalüüsis tõmbasime igale elamule kilomeetrise ringi ümber, jätsime välja hoiualad ja kaitsealad, suurtele maanteedele 200 meetri laiuse vööndi, joonistusid välja alad, kus teoreetiliselt oleks võimalik üksiktuulikuid

planeerida ilma inimestele olulisi mõjusid kaasa toomata. Nimetatud kaardianalüüs saadeti üle vaatamiseks Kaitseministeeriumile, et saada hinnangut kuhu ja kui kõrgeid tuulikuid oleks võimalik kavandada õhuseire radarit häirimata. Vastuseks saime, et lubatakse tuulikuid kõrgusega 18-25 m, kusjuures täpne kõrgus sõltub asukohast, kuhu tuulikut soovitakse. Kindlasti ei saa eeltoodust lähtuvalt paigaldada suuri tööstuslikke tuulikuid, riigikaitseleistel põhjustel. Eramajapidamiste väiketuulikuid pigem toetame, aga ka nende paigaldamise soovi korral tuleb kaitseministeeriumiga koostööd teha. Tehti ettepanek, et nii konkreetset ei peaks ütleva, et ei tohi tuulikuid teha ja peaks lubama läbi detailplaneeringu. Aga oleme seisukohal, et ÜPga ei tasu anda lootusi, kui seis on hetkel pigem tuulikuid mitte pooldav. Kui olud muutuvad – areneb tehnoloogia, tekib kuhugi mujale uus radar – saab põhimõtted ümber vaadata.

Põgusalt juba rääkisime rohevõrgustikust, sellega seoses küsiti, mis kaasneb rohevõrgustiku määramisega, tehti ettepanekuid koridore nihutada või täpsustada. Üldjuhul ei tahaks väga nende täpsustamise teed minna, sest esiteks on rohevõrgustik tegelikult paika pandud maakonnaplaneeringuga ja ÜP eelnõus olemegi koridore juba nihutanud ja viinud vastavusse tegelike oludega Muhus. Rohevõrgustik otseselt ei välista ehitustegevust, kõige rangemad tingimused on rohevõrgustiku koridori puhul, mille puhul on tingimuseks, et koridori ei tohi ehitustegevusega läbi lõigata, vähemalt pool sellest koridorist peab jääma (enam-vähem) looduslikku seisukorda. Hindasime esitatud ettepanekuid ja jõudsime järeldusele, et soovitud tegevused, mis küsimusi tekitasid, ei ole tegelikult rohevõrgustiku põhimõtetega vastuolus.

Oli ettepanekuid Ilusa vaatega alade osas – tegemist on ÜPs määratud aladga, mis üldjuhul välistavad ehitustegevuse ja need olid ka varasemas ÜPs välja toodud, sealhulgas needsamad väärtuslikud põllumaad, raskesti ligipääsetavad alad. Uus ÜP täpsustab kehtivas ÜPs olemasolevaid ilusa vaatega alasid, valdavalt neid alasid vähendades (kui juba mets ees kasvas näiteks ja vaadet praktiliselt enam ei ole) ja korrigeeriti ehitustingimusi: teatud tingimustel on võimalik ehitada ka ilusa vaatega alale, ehitus peab sobituma maastikupilti ja ei tohi jääda domineerima.

Rein Vaske: leian, et see definitsioon ilusa vaatega ala on väga subjektiivne. Olen viimastel päevadel väga palju ringi sõitnud ja pildistanud, leian, et tänu tehtud raietöödele ja freesimisele on väga paljud need alad ära rikutud. Meri paistab küll, aga ala on rikutud. Kas on mingi juhis või mingi mõte, kuidas neid alasid säilitada, mida on veel võimalik säilitada?

Pille Tamm: see on jälle maitse küsimus. Olen aru saanud, et väga palju sõltub sellest, mis ajast inimese mälestus pärineb. Kunagi oli Muhu suhteliselt lage, mõned üksikud kadakad, merevaade – mõne jaoks on see väga ilus vaade. Teine, kes on harjunud, et on puud, mets, tema jaoks on jälle selline vaade ilus. See ongi vaidlemise koht ja väga keeruline on öelda, kellel on õigus ja kellel ei ole. ÜPs on hetkel lähtunud ilusa vaatega alade määramisel kohtadest, kus on olemas merevaade.

Rein Vaske: kui see ala oli kunagi lage, oli sellise ala tekitamine ja hoidmine eluks hädavajalik – küttepuud, karjamaa. Täna nende alade taastamine rasketehnika abil tuleks ära keelata.

Kadri Tali: kahjuks on hetkel valik kas jätad alad võsastuma või teed korraga, seda tööd ei võta tänapäeval keegi enam käsitsi ette. Kui üks karjamaa on 50 a võsastunud, esimene taastamine näeb kahtlemata kole välja, sellega tuleb leppida. Ala taastub ja muutub adekvaatse majandamise korral väga ilusaks.

Rein Vaske: aladel, mida käisin vaatamas mõnes kohas võsa juba kasvab tagasi.

Meelis Mereäär: ma olen natuke Reinuga ühte meelt. Jääbki ilmselt kaks vastandlikku koolkonda mõtteviisilt, kui vanasti suur karjatamine tingis hooldamise ja raiumise. Praegu tundub vastupidine, et puudub tõsine majanduslik vajadus karjamaade tegemiseks, aga

projektid rahastavad ja nõuavad. Ja alles pärast hakatakse vaatama, et kas karjatama ka hakatakse. Ja siit tuleb edasi tarastamise teema ja merele ligipääsude küsimus.

Tõnis Lehto: kui lõppeb toetamine Euroopast, siis kaob see alade vajadus ära ja alad kasvavad uuesti kinni.

Rein Vaske: probleem on pinnase hävitamine taastamistegevuse käigus, kui seal mingi elav olend on siis ta lihtsalt hävib. Probleemid Gotlandil põhjaveega, kriisiolukord on välja kujutatud ja uuringud tehtud ning tõestatud, et maastiku paljaks tegemine vähendab põhjavee koguseid, lisaks aitab kaasa kliima soojenemine. Möödunud ülikuiv ja kuum suvi näitas, mis juhtub, taastatud Nõmmküla hoiuala oli täiesti õudne, sellisel alal ei saa karjatada loomi ega mitte midagi teha.

Raido: Rein, kas Sul on seoses nende ilusa vaatega aladega mõni konkreetne ettepanek?

Rein Vaske: tuleb piirata seda, kui ulatuslikult taastamistöid tehakse ja kuidas neid alasid taastatakse.

Rain Leht: aga tooge konkreetseid näiteid? Kuidas oli 10 aastat tagasi, 20 aastat tagasi.

Rein Vaske: alvaritega lapsepõlvest peale kogemus Gotlandil, kasutati kõik materjal ja ressursid ära. Hooldati ka ala (karjatati loomi), kus praegu elan Raugi külas. Siingi kasutati vanasti kõik materjal ära (nt hagu kütteks), loomi karjatati nii, et karjus käis nendega koos seal alal, tarasid ei olnud.

Pille Tamm: vahepealne auk karjatamises ongi teinud sellise suure vahe

Kadri Tali: nüüd soovib turist seda ilusat ala vaatama tulla, aga keegi kahjuks enam suupilli ei mängi

Rain Leht: kui tänapäeva laps nutiajastul õpib enne sõna „ema“ ära sõna „lpad“, siis ei ole sinna varsti enam kedagi tulemas, kes oskaks seda maastikku hinnata.

Pille Tamm: läheme sellest teemast natuke edasi, kuna ÜPga maahoolduspõhimõtteid paika panna väga hästi niikuinii ei saa, teema vajaks ilmselt mõnes muus punktis täiendavat arutelu.

Rein Vaske: oleks vaja ringi käia ja asjal silm peal hoida

Pille Tamm: alati on väga hea ringi käia, vallaametnikel eriti. Aga lähme edasi, tuletõrje veevõtukohtadest enne natukene juttu juba oli, tuleb öelda, et praegune veevõtukohtade võrgustik on väga viletsas seisus, paljud veevõtukohtad on amortiseerunud, ja ei võrgustik ei vasta ka kindlasti nõuetele, kui kaugel peaks olema veevõtukoht hoonestusest. ÜPs pakuti välja teatud lahendused, mis ei ole samuti kindlasti piisav, aga mis on meie nägemus vajadusest, kus oleks esmajärjekorras vaja veevõtukohtad välja ehitada.

Raido Liitmäe: täpsustan, et määrus paneb praegu põhimõtteliselt absurdsed nõuded, ka Päästeamet on ise seda tunnistanud, ka kõige rikkam ühiskond ei jõua neid nõudeid täita, aga püüame vähemalt mingi loogilise tulemini jõuda, et esmane vajadus oleks 000

Kaetud

Pille Tamm: tegime analüüsi, et kui määruse järgi teha, on vaja umbes 100 uut veevõtukohta. Aga kohad, mida ÜP lahendus praegu näitab ei ole maaomanikega läbi räägitud ja ei näita konkreetset kohta veevõtukohtale, vaid piirkonda, kus peaks olema see tuletõrje veevõtukoht.

Raido Liitmäe: on ka häid näiteid, kus DP käigus oleme saanud kokkuleppele ja arendaja on ehitanud koha välja, pärast vald võtab hoolduse üle – täitab vajadusel veega, tagab juurdepääsu, jne.

Pille: probleemiks ongi see, et vastutaja on jäetud väga lahtiseks. On palju tahta, et üks inimene, kes omale maja ehitab, peaks kogu küla tuletõrjaveega varustama, st veevõtukohta välja ehitamine ei saa olla kodanike ülesanne, aga KOVile ei ole samuti eraldatud eraldi vahendeid, seega tuleb hakata lihtsalt leidma võimalusi neid kohti välja ehitada.

Üks ettepanek puudutas ühisveevärgi puurkaevu, olemasoleval puurkaevul katlamaja juures ei ole tagatud 50 meetrine sanitaarkaitseala, seega on vastuolu veekaitse nõuetega, lähtuvalt

sellest on Liiva külas kavandamisel uus veevõtu suurkaev. Ettepaneku alusel täiendatakse ÜPd. Rein Vaske: kas prognoosid põhjavee kohta on olemas? Kuulsin, et paljud kaevud olid möödunud aastal tühjad.

Raido Liitmäe: kaevude tühjaksjäämine ei ole eeldatavasti enamasti niivõrd põhjavee taseme langusega seotud, madalad kaevud toituvad pigem sademeveest, seega veetase kaevus sõltub sel juhul rohkem ilmastikust

Pille Tamm: muinsuskaitseametilt tuli ettepanek kajastada kõiki militaarpärandi objekte, neid on kokku kolm. Seni need kajastatud ei ole olnud, nad ei ole muinsuskaitse all ja meil ei ole kavas neid ka kohaliku kaitse alla võtta. Jäävad samamoodi kui 20. sajandi arhitektuuripärlid: on välja toodud ja antakse soovituslikud kasutamise ja korrastamise tingimused. Hetkel on need objektid ka väga viletsas seisus.

Tuli ettepanek näha ÜPs ette Väikese väina õhuliini demonteerimine ja võimalusel seada sellele tähtaeg: ÜPga tähtaega ei saa seada, aga põhimõttena selle siiski sisse kirjutame, et kui kunagi jõutakse realiseerimiseni, siis strateegilised dokumendid toetaks siis demonteerimist.

Rain Leht: kas sinna elektriülikuid ei võiks panna?

Pille Tamm: Kaitseministeeriumil on selle kohta ilmselt teistsugune arvamus.

Meelis Mereäär: need propellerid hakkaksid ilmselt rohkem linde alla lööma kui traadid

Pille Tamm: üks põhjus, miks õhuliini tahetakse ära võtta on see, et seal on hoiuala ja päris palju linde (peamiselt luiki) on leidnud seal oma õnnetu lõpu ja teisest küljest on siin küsimus veidi ka liini energiakindluses: õhuliinid on alati haavatavamad, kui maakaablid. Juba kavandatakse/projekteeritakse dubleerivat liini läbi Väikese väina.

Tehti ettepanek, et ÜP peaks kajastama vähemalt Liiva keskuse alal sadeveesüsteemide rajamise tingimusi, need tingimused ka ehitustingimuste alla sisse lähevad, eraldi peatükki me selleks tegema ei hakka, kuna see on Muhus hästi lokaalne probleem, hajaasustuses on sadevete hajutamine kerge.

Tehti ettepanek muuta väärtuslike maastike piire, tegemist on keerulisema ettepanekuga, sest need piirid on paika pandud maakonnaplaneeringuga. ÜPga võib neid täpsustada. Samas on väärtuslikud maastikud ise üsna laialivalgud mõiste, millised alad on väärtuslikud ja millised mitte oleneb määramiseks kasutatud metoodikast. Oleme analüüsinud ja jõudnud järeldusele, et ei pea vajalikuks neid piire üle vaadata ja täpsustada, kuna olukord on suhteliselt vähe 10 aastaga muutunud. Seda enam, et need alad ei sea väga rangeid, konkreetseid ollakse ainult olulise mõjuga objektide, kõrgete mastide, tuulikute osas. Väärtuslik maastik ei takista üksikmajapidamiste ja väiksemate struktuurilelementide rajamist. Seega leidsime, et väärtuslike maastike ümbervaatamine ei ole mõistlik, seda enam, et head metoodikat määramiseks ei ole.

Päris palju oli ettepanekuid ja arvamusi sõnastuse osas, kus toodi välja vastuolud (nt maaparandussüsteemide peatükis) või leiti, et tekst vajab muus osas parandamist.

Sellega praegu lõpetaksin. Küsimused ja vastused saavad kõik uuest nädalast Muhu valla kodulehele üles, kui on konkreetset soovi tutvuda küsimuste ja vastustega. Küsimusi praegu?

4) Arutelu (kõik)

Meelis Mereäär: kas Võiküla perspektiivse tee puhul ei ole vastuolu sillatrassidega, sest perspektiivne tee läheb ju trassidega risti?

Pille Tamm: konkreetne lahendus on Maanteeametiga veel läbi arutamata, samas sild võib minna üle tee, kui sild tuleb. Hetkel ei saa me end väga palju selle silla järgi sättida. Maanteeametiga on vaja koostööd teha.

Jaan Kesküla: küsida nõu ja abi Eleringilt?

Pille Tamm: seda võiks, sest ka neil on vaja ligi pääseda ja olemasolev tee oma massipiirangutega ei aita nende tegevusele kaasa. Aga tõenäoliselt rahaliselt toetama nad ei kibe.

Raido Liitmäe: oleme mitmed aastad rääkinud, et piirangud võiks sillatrassidelt maha võtta, vähemalt nende osas, mis ei ole perspektiivsed, aga siiani edu ei ole veel näha. 60-70 maaüksust on seal hetkel piirangute all.

Meelis Mereäär: hoiab kinni siis nõ ülevalt ja alt (mõlemalt poolt Kuivastu sadamat)

Pille Tamm: aja jooksul on trasse õgvendatud, aga kuna konkreetset lahendust välja ei ole valitud, piirangud ära kaduda hetkel ei saa.

Meelis Mereäär: talvetee/jäättee, see on ilmselt päris sadama juures?

Pille Tamm: väike hall kriipsuke hoonete juures kaardil

Meelis Mereäär: kas tuulikute teemal küsijatele vormistate pika ja põhjaliku kirja?

Pille Tamm: jah, vormistasime, see kiri on läinud

Aita Naanu: Tusti külast, mul on küsimus selle matkaraja suhtes, mis ümber saare on joonistatud, kas see on paigas või saab selle asukohta muuta?

Pille Tamm: see ei ole sugugi paigas, on üks nägemus, alles külakogukondadega arutamata.

Aita Naanu: see versioon torgib mind väga palju, kuna läheb läbi minu hobuste karjamaa

Mihkel Ling: kas see kaart on kuskil ülal ka?

Pille Tamm: see hetkel ei ole, kasutab üldiselt olemasolevaid teid ja radu nagu varem ka mainitud sai. Ma panen selle kaardi ettepanekute ja vastuste juurde üles.

Aita Naanu: mereäärast ei lähe teed ju praktiliselt, eelmise Eesti Vabariigi ajal läks nn randrüütlite rada. Kuivastu sadamast Tusti küla piirini on see roogu kasvanud. Metssigade ja rästikutega läbisegi.

Pille Tamm: eks see selles mõttes on keeruline, et matkaraja puhul on kasutatud palju kallasraja võimalust, mida seaduse järgi ei tohi sulgeda. Lõunarannikul on samuti väga roogu kasvanud. Aga kallasraja sulgemiseks peab KOV andma nõusoleku. Kui on kuskil kallasrada sulgetud, tuleb pöörduda vallavalitsuse poole.

Raido Liitmäe: seda matkaraja plaani ei tohiks praegu võtta kinnistupõhiselt, sest see ei ole nii palju paigas. Hetkel vajab rohkem lahti seletamist.

Pille Tamm: võime tõmmata ka jämedama ja ümaramate nurkadega joone, et näed põhimõtet, mitte seda, millist teed täpselt kasutatakse.

Tõnis Lehto: vaja aluspõhimõtted välja töötada, mille järgi üldse hakatakse rada valima või rekreatsiooniala välja valima ning arendama hakata. Üldpõhimõtte rattaraja osas on väga hea mõte.

Jaan Kesküla: lõuna poolt võiks see vabalt kattuda jalgrattateega

Pille Tamm: matkaradade osas sai üks väga suur kaart erinevaid marsruute täis joonistatud, suur kokkuvõtlik ring kaardil koosneb paljudest väikestest omavahel põimumatest radadest. Aga matkaradade arenamise põhimõtted kui sellised on olemas üritanud ÜP seletuskirja siiski sisse kirjutada, aga praegu rada paika panema hakates jääksimegi seda ÜPd tegema.

Timo Saabas: mille alusel rekreatiivsed piirkonnad määratud?

Pille Tamm: pigem kogemuslik-tunnetuslik, otsest analüüsi pole tehtud. Ehk siis mina joonistasin.

Marika Pärn: ei ole maakasutusplaan, mis määrab sinna puhkefunktsiooni või elamufunktsiooni, pigem näitab see suundumust või potentsiaali.

Timo Saabas: Miks ei ole siis saare keskel selliseid alasid?

Pille Tamm: Sest suundumus on rõhuga pigem rannaaladele ja seal on ka tõenäolisemad konfliktiolukorrad.

Marika Pärn: ÜP toob välja, et Muhus suurima avaliku huviga ongi peamiselt rannaalad. Selline oli mõte. Samas kui skeem jätab eksliku mulje, siis peame mõtlema, kas me seda üldse ÜPsse jätame.

Meelis Mereäär: Mis saab edasi?

Pille Tamm: kõigepealt vaatame läbi kõik ettepanekud, mis nõuavad ÜP täiendamist, kindlasti tulevad suuremad arutelud seoses ehituskeeluvööndiga, põllumaade ülevaatamisega, metsamaade osas seisukoha võtmine, kui saab uus variant ÜPst valmis, läheb see ametkondadesse kooskõlastamisele. Kui kooskõlastused on olemas, planeering meie hinnangul hea variant, võtab volikogu selle vastu ja järgneb uus avalik väljapanek ja avalik arutelu, siis meie hinnangul juba valmis lahendusele. Ja nii kaua avalikud arutelud jne, kuni saab järelevalvesse (teostab Rahandusministeerium).

Meelis Mereäär: kui täna tekib ettepanekuid, siis..?

Pille Tamm: ettepanekuid võib esitada kogu protsessi vältel, aga mida varem, seda parem, saab varem arvesse võtta need. Täna tekkinud ettepanekud tuleks esitada kohe, et jõuaksid kooskõlastamisele minevasse ÜP lahendusse.

Meelis Mereäär: kas ma märkasin õigesti, et Liiva linnas võib nüüd kõrgemaid maju ehitada kui varem?

Pille Tamm: jah. Ka mujal tõsteti kõrguspiirangut: 9 m ka hajaasustuses, kuna etteantud kõrguse ja katusekalde puhul läks väga raskeks energianõuete täitmine, teise korruse väljaehitamine kippus olema keeruline. Samuti läks vabamaks katusekalde nurk. Võib natuke laugem olla. Sõltub ka hoone soovitatavast asukohast. Arhitektuurse osa kohta ei ole märkusi tehtud, aga seda sai väga palju arutatud. Põhimõtte on, et iga ehitusprojekti puhul tuleb hakata rohkem hindama olemasolevasse keskkonda sobivust. Lamekatuse ajaloolisesse külasse ilmselt ei sobi, aga metsas võib tulla kõne alla. Vallavalitsusele rohkem tööd, aga ehk saame hakkama.

Tõnis Lehto: kas tänane ajastu kaob ära?

Pille Tamm: 21. sajandi arhitektuuri saab külasüdamesse, kui selle sinna sobituma paned. Kaalutlusvõimaluse lisandumine.

Inna Ligi: muinsuskaitseamet ei olnud vastu?

Pille Tamm: ei tehtud märkusi.

Raido Liitmäe: tänaseks siis kõik, nagu Pille ütles, et protsess jätkub ja saab oma arvamusi jätkuvalt avaldada. Aitäh!